

IZGUBLJENI JUNAK U POTRČEVU ROMANU »NA KMETIH«

ANTE MURN
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 886.3.09:929 POTRČ
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno
Received 1990-01-31

U tematiku socijalizacije sela Potrč je unio specifične osobitosti: strast/čulnost prema ženi i ne manju strast/glad za zemljom. Naime, Južek Hedl, junak romana *Na kmetih* (*Na selu*, 1954) nosi u sebi određene traume. Između njega i društva, koje se u romanu više ili manje tek nazire, vrije život sa svim zamkama i novim (poratnim) izazovima koje ne shvaća i ne razumije, jer živi u svijetu duhovne praznine, izgubljenosti i primitivizma. U tom svijetu za nj postoje samo dva svjetla: žena i zemlja, osnovne poluge života i njegov jedini smisao.

Junakova rastrganost u tom ograničenom kretanju potencirana je sveprisutnim strahom i pohlepom. Kad zagrabi u dio životnih izazova, izgubi zapravo sve: djedovinu, Tunikinu čistu ljubav, tlo pod nogama i slobodu. Žrtva je velika, izgubljeno nenadoknadivo, ali budućnost ipak postoji.

Potrč je svojim romanom *Na kmetih* (*Na selu*, 1954) viđenje poratne stvarnosti podvrgao drukčijim sudovima negoli su to učinili njegovi suvremenici: selo i promjene oko njega u drugom su planu, a istaknuto je »predvsem erotično-seksualno stran junakove duševnosti«,¹ što je, opet, suprotno od njegova prijeratnog shvaćanja po kome je društvo bilo uzrok svih nevolja malog čovjeka. Da li je tome uzrok spretnost pisca, taktika ili namjera da ne dira u društvo, odnosno, isticanje da je jedino pojedinac kriv - to je teško reći.²

Južek Hedl, seoski mladić, ispovijeda u zatvoru svoj buran život koji je - kako to vidimo na početku romana - opterećen mišlju na dvije kuće i dva gospodarstva (Toplekovo i Hedlovo), jer ga je to - pored prokletih žena - odvelo u zločin.

¹ Anton S l o d n j a k, *Slovensko slovstvo*, Ljubljana 1968, str. 485

² Taras K e r m a u n e r, »Poslijeratni slovenski roman«, *Radio-Sarajevo, Treći program*, VIII/1979, br. 25, str. 344; i: *Družbena razveza*, Ljubljana 1982, str. 101.

Sve je počelo pri svršetku rata, kada je ubijen najstariji Hedlov sin i potom zapaljena kuća, a Južek uvidio da nema budućnosti na svome, pa otišao kod Toplekovih da bi im isprva pomagao u radu, a potom i ostao. Tu, na osamljenom imanju, zapravo i počinje drama: Južek se nade između tri žene, najmlađu već zna i potajno voli, zavest će ga najstarija (majka), a izgorjet će kada se uz to još spetlja sa starijom kćeri.

Uz još nekoliko lica koja se susreću u gostionici, na Hedlovu imanju, na ženidbi ili koja dolaze Toplekovima - to bi bilo sve! Stoga ne začuđuje mišljenje da se u naslovu romana vidi jedini sporni element: jednostavnost ili sitnu podvalu za one koji očekuju od seljačke tematike neku pastoralu!³

Potrč je dakle htio pošto-poto prikazati pojedinca i njegovu sudbinu u poraću, dajući mu središnje mjesto u svim zbivanjima i stavljajući u prvi plan dvije strasti: spolnost i pohlepu za zemljom.⁴

Vjerojatno je previše pozornosti posvećeno spolnosti,⁵ jer »junakovo usodo pa bolj piše nagon kot narobešnje socialistične moči.«⁶ Knjiga je »čak prenatrpana čulnošću«,⁷ pa nije presmiono reći kako na selu nije ipak glavni samo seks.⁸

Uzroci takva gledanja mogu biti višeslojni; naime, u srži seljakova života, ovdje Južeka Hedla, postoji apsolutna ograničenost (kretanja, mišljenja, postojanja-življenja), što se manifestira u raznim situacijama, odnosima spram drugih osoba, ali i u općim društvenim kretanjima određena razdoblja. S druge strane, može se govoriti o junakovoj sirovosti, primitivnosti, o njegovu svijetu »materialne in duhovne bede«,⁹ jer »živi le kot primitivno biološko-seksualno bitje«¹⁰ okrenuto jedino ženi (ženama) i izivljanju svojih poriva.

Pa ipak Južek Hedl je pokušao tražiti svoje mjesto pod suncem. Ako pisac to i nije naglasio, Južek živi u nezgodnom vremenu: muškarci nestali u ratu, sela opustošena. Uz to - opet vanjskim činiocima - gotovo je izbačen

³ Vladimir B a r t o l, Ivan Potrč: Na kmetih, *Slovenski poročevalec*, 11. VII. 1954, št. 161, str. 5; i: *NIN*, 18. VII. 1954, 185.

⁴ S. R., Ivan P o t r č: Na kmetih, *Primorski dnevnik*, 16. VI. 1954, št. 144, str. 3.

⁵ Vidi: Anton S l o d n j a k, *Obrazi in dela slovenskega slovstva*, Ljubljana 1975, str. 441.

⁶ Franc Z a d r a v e c, *Zgodovina slovenskega slovstva*, VII. *Ekspressionizem in socialni realizem*, Drugi del, Založba Obzorja, Maribor, 1972, str. 175.

⁷ Nikola M i l i č e v i č, Ivan Potrč: Strasti na selu, *Vjesnik*, 21. X. 1955, 3308, str. 10

⁸ Ovo je tvrdnja Ignaca Koprivca koju mi je saopćio za našeg razgovora u Ljubljani (12. VII. 1979.).

⁹ Bojan Š t i h, Ivan Potrč - Na kmetih, *Naša sodobnost*, II/1954, št. 9, str. 850.

¹⁰ Mirko Z u p a n č i č, Ivan Potrč: Na kmetih, *Beseda*, IV/1954, str. 274.

iz vlastite kuće (čovjek koji ženi njegovu sestru potpuno je sumnjiv tip), pa će, razumije se, u susjedstvu tražiti rješenja za svoju budućnost, dakle, putovat će svojim kozmosom: od očevine do Toplekovine,¹¹ gdje će se usidriti, potpasti pod vlast žena, ali se i zaplesti u vlastite dileme i osobna nesnalaženja.

Za Južeka Hedla domaći svijet je nesigurnost i neizvjesnost, pogotovo glede gospodarstva koje mu, uz to, preotima Štrafela (njegov lik ipak nije sasvim jasan,¹² »neobrazložen u potpunosti«¹³ i »logično nedosledno skonstruiran lik«¹⁴), čudan svat, »na pol skrivač in na pol partizan«,¹⁵ koji je poslije rata prigrabio svu vlast na selu te započeo »na veliko kmetovati in gospodariti.«¹⁶ U tome je imao uspjeha jer mu je odgovaralo doba i jer se isprva nitko nije htio dirati u tako delikatne poslove.

Štrafelova pojava može se, jasno, promatrati u sklopu cjelokupnih promjena na selu u prvim poratnim godinama. Svakako je pripadao jednoj posebnoj grupi ljudi koja se uvijek znala snaći i koja je bezobraznošću, bezobzirnošću i nametljivošću prisiljavala većinu da joj se pokore.

Vrhunac njegova sukoba sa selom događa se kad ljude naziva hitlerovcima i reakcijom, uvjeren da to može, jer ima vlast, a ovi su dužni izvršavati sve njegove naredbe. Ljudi ga se, naravno, boje (»Štrafela je bil takšna oblast, pri kateri drugi nismo smeli nobene ziniti, tudi domači ne.«¹⁷) ali se sve to odjednom počinje lomiti: ti isti ljudi mu savjetuju da im trijezan kaže što želi (izigravanje tobožnjeg partizana već je pročitano!), a on im prijete zadrugom! (»Ko račke pod koklo boste zlezli v zadrugo...«¹⁸)

Kao tobožnji aktivist i čovjek koji terorizira seljake¹⁹ Štrafela nosi u sebi strah vlastite mizerije, pohlepe da bude nešto, da se - makar lažima i uvredama - nametne, premda u sebi nema čvrstih uporišta s kojima bi to mogao ostvariti. Pripovjedač mu je, čini se, oduzeo veću širinu djelovanja među seljacima i s time što je d o b a stavio u drugi plan, više ga dao naslutiti negoli se s njim konfrontirati.

¹¹ Mitivoje M a r k o v i ć, »Ljudi i njihove strasti (Fragmenti o prozi Ivana Potrča)«, *Izraz*, XVIII/1974, knj. XXXVI, br. 7, str. 97.

¹² Bojan Š t i h, *isto*, str. 854.

¹³ Nikola M i l i č e v i ć, *isto*, str. 10.

¹⁴ Janez J e r o v š e k, »Družbena stvarnost v Potrčevi prozi«, *Beseda*, V/1956, št. 9-10, str. 548.

¹⁵ Ivan P o t r č, *Izbrano delo* II. *Na kmetih*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1973, str. 14.

¹⁶ Ivan P o t r č, *isto*, str. 73.

¹⁷ Ivan P o t r č, *isto*, str. 34.

¹⁸ Ivan P o t r č, *isto*, str. 292.

¹⁹ Dušan Ž e l j e z n o v, Ivan Potrč: Na selu, *Politika*, 25. VI. 1954, 14856, str.

Konfrontaciji staroga i novoga ne pridaje se veće značenje, premda se uočavaju najbitnije osobine poratnog razdoblja.

Selo Gomila, istina, vodi mali rat sa Štrafelom, zapravo s ostacima prevladane svijesti o izuzetnom značenju pojedinca za »sudbinu svojih« ljudi! Bilo kako mu drago valja priznati da je Potrč znao za skrivenu moć takvih sumnjivaca, koji su, uostalom, već tada bili opasni za budući razvoj novog društva.

Interesantno je navesti da se zadruga spominju tek u kontekstu razgovora: kao prijetnja (Štrafelina Južekovima i selu, Mihoriča Južeku), kao strah (Južekov i sela), kao prisila (među ljudima), kao nešto sasvim nepoznato (ponovno u Južeka), kao odlučnost da se ude u nju (kod Toplekovic), te, pri kraju romana, kao obavijest da je Tunika s mužem ušla u kolektiv.

Društveno-politička zbivanja u romanu periferno se spominju, središte je individuum omotan nekom sveopćom *r a s t r g a n o š ć u*, strahom pred životom koji nadolazi s nervozama, neurozama te rastakanjem sigurnosti i mira.

Ovakve dijagnoze mogli bismo dati glavnim protagonistima romana Na kmetih. Oni jesu ljudi svoga vremena, sa svim manama i vrlinama, tek valja vidjeti koliko i zašto su opsjednuti višim stupnjem strasti i pohlepe.

Strah i pohlepa uostalom dominiraju svim postupcima Južeka Hedla, to će reći, njegovim odnosima i prema Toplekici i prema Hani, jer se sve svodi isključivo na *s t r a s t*, ludu strast tijela, na seks, primitivan pa i brutalan. A ta strast i jest ona magična svjetlost oko koje se vrte sve Hedlove želje, ponekad u košmaru i sukobu sa samim sobom, najčešće jedina životna preokupacija, jedina svrha i jedino zadovoljavanje gladi. Ova strast vuče prema tragičnom vršetku jer se spojila s pohlepom, pa tako ujedinjene nadržavaju normalne slabosti čovjekove.

Južekova strast manifestira se u sukobima sa ženama: s njima se bori u vlastitoj kući, a ovaj trojaki sukob (Južek-Tunika, Južek-Zefa i Južek-Hana)²⁰ koban je za cijelo ozračje romana; preko njega možemo pratiti Hedlova ponašanja, shvaćanja, reagiranja, zablude, nesnalaženja i nemoći.

Ali sukob uskoro prerasta u drugu strast, nešto prikriiveniju i postojaniju - *s t r a s t z a z e m l j o m*. Ona je snažnija, izvire iz gena seljaka i spremna je na sve. Ovdje joj je doba dalo ne samo podstreka nego i novu dimenziju - nezasitnost.

Ako Južek traži smisao opstanka (možda i sreće) u zemlji, to isto čine i njegove sestre i Toplekovi. Tako je Južek najugroženiji, jer je napustio

²⁰ Milivoje Marković, *isto*, str. 92-97

svoje i povukao se Toplekovima, a u strasti nije zapažao ono što mu se sprema (što smjeraju žene).

Kad je pomislio da je zemlja sigurnost, došli su drugi događaji i rastočili ga iznutra: uz njegovo neiskustvo pojavila se sva kompliciranost života (silina strasti, snaga posjedovanja, glad za životom) koju nije mogao shvatiti niti se s njom nositi. Tako strast za zemljom slabi u sudaru s erotikom, premda su i jedna i druga sveprisutne, premda i jedna i druga usmjeruju ljude, potčinjavaju ih i zarobljavaju. Naime, »u čovjeku živi - zemlja, u ženi živi - zemlja«,²¹ sve je u tome i oko toga, iako pisac taj problem ne ističe kao najvažniji.

Put do zemlje (imanju) ovdje prerasta obične želje budući da svatko na svoj način kreće prema tom cilju: Hedlovinu je osakatio rat, a Toplekovinu doveo do samog ruba egzistencije; prva se »oporavlja« pod Štrafelovim radovima, druga je ostala na isključivoj brizi žena; i u jednoj i u drugoj glavnu riječ vode žene, a Južek Hedl trebao bi biti spasilac jedne, te samo na broju kod druge!

Vidjeli smo da Hedl odlazi od kuće silom prilika, odlazi ali neprestano želi ostati na svome; povremeni dolasci na djedovinu ozare ga srećom i zadovoljstvom te upornom majčinom molbom da se vrati (majka predosjeća da će ga žene srediti).

Kad je već sve izgubljeno (vlastito imanje i znakovi zasićenosti sa Zefom), Južek se odlučuje na zadnji korak - raskrstiti s Toplekovima i ne dopustiti da mu žene zamažu oči. Život je međutim sve pobrkao, jer su posljedice strasti dosegle vrhunac obveza, a ispraznost ostala kao jedina stvarnost.

Pobijedila je žena, istina, i sama svjesna ne baš jednostavne situacije u kojoj se našla, no barem za jedno vrijeme sigurna da će zadržati muškarca na imanju i tako spasiti zemlju.

No drama strasti ide dalje onda kada se u igru ubacuje Hana, pa se čini da u tim momentima zemlja ostaje sporedna stvar, premda je duboko u ljudima i još uvijek upravlja njihovim životima, samo što se ne manifestira uvijek jednakom silinom, silinom strasti/erotike koja regulira mnogim postupcima i goni Hedla »od žene zemlji i opet natrag - ženi.«²²

Hana drukčije gleda na tu dramu, vidi dalje, jedina se »ne samo nagonsko, ampak tudi s pametjo zaveda svojih ciljev«,²³ uvjerena da će imanje doći njoj u ruke, da će imati podlogu, garanciju za život, biti svoja

²¹ Božo B u l a t o v i ć, Ivan Potrč: »Strasti na selu«, *Stvaranje*, X/1955, br. 4, str. 235.

²² Stanko J a n e ž, *Istorija slovenačke književnosti*, Sarajevo, 1959, str. 432.

²³ Kajetan K o v i ć, Potrčev novi kmečki roman, *Ljubljanski dnevnik*, 15. V. 1954, št. 112, str. 4.

na svome.

Konfrontacija ovakvih nagona, karaktera i situacija ukazuje na ono unutrašnje u čovjeku, na silinu nagona koja se račva dalje od toga (relacija: žensko-gospodarica), zapravo na odnos prema seljačkom svijetu koji je pristran, nesentimentalan i neidiličan.²⁴

Ta »agonija žudnje za životom i straha pred njim«²⁵ istodobno je i kobna: Hedl. kao primitivno biće okrenuto isključivo vlastitom nagonu, nije kadar kritički ocijeniti ni svijet oko sebe, ni sebe u njemu, niti naći izlaz iz stanja u kome se našao, pa kao slabić jedino rješenje vidi u zločinu.²⁶ S time nije riješio svoje pitanje, jer je taj čin učinjen u stanju kada je znao da gubi Hedlovinu, a u Toplekovih sve se još više zakompliciralo.

Strasti se na svršetku dovode u red: žene su svemu krive, iako je žudnja za imanjem ne manji krivac budući da kod Potrčevih seljaka to postaje instinktivno,²⁷ nasljedno, svrha života. I još nešto: posjed će doći u ruke onih koji su se za nj borili (Hana će sama, dok se Južek ne vrati iz zatvora, rintati na zemlji s dvoje djece), a Tunika - tiha čežnja junakova i jedina neukaljana osoba ove sredine, bit će izgubljena.

Društvena događanja, premda potisnuta u pozadinu, ipak žive s ljudima praćena nevjericom kakva je karakteristična posebno za seljaka. On to prati s distance, gleda, važe, procjenjuje i - ne prihvaća, zato što zna da se stari običaji (tradicija) ne mogu tek tako odbaciti.

Podređujući gotovo sve strastima za ženom, to jest nagonu i slijepom erosu,²⁸ Pripovjedač je i na aktualnu problematiku navukao zastor Hedlovih želja koje nadilaze politiku i društvena zbivanja:

Teško pa je bilo v teh časih po vojski ostajati samo doma; kakor sem včasih rad hodil na mitinge, tudi za voljo deklet in zato, da sem se potegnil zdoma, me po Toplekovem pogrebu ni bilo skoraj nikamor več: toda časi so bili taki, ko da bi se norih gob najedel; nikdar nisi do kraja vedel, pri čem si. Vse so ljudje govorili: da bodo jemali živino, da bodo jemali grunte, do bodo skratka, tistim, ki imajo, ki so si kaj pripravili sploh vse pobrali, ljudi pa spravili v Srbijo.²⁹

²⁴ Mitja M e j a k, Ivan Potrč: Na kmetih, *Naši razgledi*, 17. VII. 1954, št. 14, str. 17.

²⁵ Helga G l u š i č - K r i s p e r, »Generacija pripovednikov, ki so svoj ustvarjalni koncept oblikovale ob literarnih smerah med obema vojnama«, u: *Slovenska književnost 1945 - 1965*, prva knjiga, Ljubljana 1967, str. 261.

²⁶ Bojan Š t i h, *Isto*, str. 854.

²⁷ Ivan C e s a r, »Kompozicijsko ustrojstvo romana Na kmetih Ivana Potrča i poratni socijalni i socijalistički realizam u Sloveniji«, *Umjetnost riječi*, XX/1976, br. 2, str. 181.

²⁸ Franc Z a d r a v e c, *Isto*, str. 176.

²⁹ Ivan P o t r č, *Isto*, str. 150.

Ovdje valja dodati: dvije s t v a r n o s t i, ona Hedlova (djevojke i eventualno neka vijest) te općedruštvena (sastanci da bi se ljudima objasnilo novo doba prema kome i tako postoji averzija, naglašena izrazitom nesigurnošću i neshvaćenim promjenama) gotovo se paradoksalno sudaraju, jedna drugu niječu i istodobno odbacuju (djevojke: mitinzi!). Ovako je samo potvrđena misao da je Južek Hedl u romanu »tista leča, ki zbira vse žarke in jih spet pošilja na vse strani«, tj. da njegovim očima vidimo svijet oko njega i u njemu.³⁰

LITERATURA O ROMANU »NA KMETIH«

1954.

- 1 BARTOL, Vladimir, Ivan Potrč: Na kmetih, *Slovenski poročevalec*, 11. VII. 1954, št. 29, str. 8.
- 2 BARTOL, Vladimir, Ivan Potrč: Na selu, *NIN*, 18. VII. 1954, br. 185.
- 3 BORKO, Božidar, Noviteti u slovenačkoj prozi, *Književne novine*, 24. VI. 1954, br. 24, str. 5.
- 4 BRECELJ, Marijan, Ivan Potrč: Na kmetih, *Slovenski Judran*, 16. VII. 1954, št. 29, str. 8.
- 5 DOKLER, Janez, »Na kmetih« - roman Ivana Potrča, *Borba*, 4. VI. 1954, br. 134, str. 4.
- 6 GRADIŠNIK, Janez, Ivan Potrč: Na kmetih, *Naši razgledi*, 17. VII. 1954, št. 14, str. 17.
- 7 KOVIČ, Kajetan, Potrčev novi kmečki roman, *Ljubljanski dnevnik*, 15. V. 1954, št. 112, str. 4.
- 8 KOZAK, Primož, Umetništvo in človečnost v romanu Ivana Potrča, *Beseda*, IV/1954, št. 4-5, str. 259-266.
- 9 K[RKLEČ], G[ustav], Književna aktivnost u bratskoj republici Sloveniji, *Narodni list (Zgb)*, 2. VI. 1954, br. 2778, str. 4.
- 10 MEJAK, Mitja, Ivan Potrč: Na kmetih, *Naši razgledi*, 17. VII. 1954, št. 14, str. 15-17.
- 11 R[UPEL], S[lavko], Ivan Potrč: Na kmetih, *Primorski dnevnik*, 16. VI. 1954, št. 144, str. 3.
- 12 rz (ZLOBEC, Ciril), Ivan Potrč: Na kmetih, *Borba-Ljudska pravica*, 26. V. 1954, št. 124, str. 5.
- 13 SEVER, Meta, O dveh novih knjigah, *Naša žena*, 1954, št. 7, str. 208-209.
- 14 SKUŠEK, Ivan, Pogovor z avtorjem novega slovenskega romana, *Knjiga*, 2/1954, št. 5, str. 239-241.
- 15 SKUŠEK, Ivan, Najnovejši slovenski roman, *Nova obzorja*, VII/1954, št. 9, str. 557-560.
- 16 ŠKERL, Ada, Ivan Potrč: Na kmetih, *Večer*, 7. VIII. 1954, št. 192, str. 2.
- 17 ŠTIH, Bojan, Ivan Potrč - Na kmetih, *Naša sodobnost*, II/1954, št. 9, str. 848-856.
(također u: *Osvutki*, CZ, Ljubljana 1974, str. 273-278)
- 18 ŠTIH, Bojan, Ivan Potrč: Na kmetih, *Almanah Sveza književnika Jugoslavije, poezija-proza* 1954, Beograd, 1955, str. 321-329.
- 19 ZUPANČIČ, Mirko, Ivan Potrč: Na kmetih, *Beseda*, IV/1954, št. 4-5, str. 273-276.
- 20 ŽELJEZNOV, Dušan, Ivan Potrč: Na selu, *Politika*, 25. VI. 1954, br. 14856, str. 9.
- 21 ŽGANJER, Branimir, Značajan slovenski roman, *Vjesnik*, 22.VIII. 1954, br. 2945, str. 4.
- 22 xxx, Razgovor s Janezom Potrčem, autorom romana »Na kmetih«, *Borba*, 10. II. 1954, br. 34, str. 5.
- 23 xxx, Končno spet nov slovenski roman, *Mladina*, 18. V. 1954, št. 20, str. 4.
- 24 xxx, Potrčev roman Na kmetih, *Knjiga*, II/1954, št. 4, str. 148-150.

³⁰ Janez G r a d i š n i k, Ivan Potrč: Na kmetih, *Naši razgledi*, 17. VII. 1954, št. 14, str. 17.

- 1955.
- 25 BULATOVIĆ, Božo, Ivan Potrč: »Strasti na selu« (»Narodna knjiga«, Cetinje, 1955), *Stvaranje*, X/1955, br. 4, str. 234-236.
- 26 MILIČEVIĆ, Nikola, Ivan Potrč: Strasti na selu, *Vjesnik*, 21. X. 1955, br. 3308, str. 10.
- 1956.
- 27 BANDIĆ, Miloš I., Napori i napasti na selu, *Književnost*, XI/1956, knj. XXII, br. 4, str. 357-359.
(također u: *Vreme romana 1950-1955*, »Prosveta«, Beograd 1958, str. 325-333).
- 28 DEŠI, Abel, Ivan Potrč: Strasti na selu, *Rukovet*, II/1956, br. 3-4, str. 154-155.
- 29 JEROVŠEK, Janez, Družbena stvarnost v Potrčevi prozi, *Beseda*, VI/1956, št. 7-8, str. 426-433. 9-10, str. 543-552.
- 30 O. , Ivan Potrč: Strasti na selu, *Omladinski pokret*, 23. III. 1956, br. 11-12, str. 423-424.
- 1959.
- 31 ŠAFAR, France, Pisatelj Ivan Potrč, *Jezik in slovstvo*, V/1959-60, št. 7, str. 193-197.
- 1962.
- 32 MARKOVIĆ, Milivoje, Ivan Potrč: Na kmetih, *Gledišta*, 1962, br. 6-7, str. 48-58.
- 1966.
- 33 ŠTIH, Bojan, Kmet v delih Ivana Potrča, 1966. *Panonski zbornik*, Murska Sobota, 1966, str. 214-218 (Uredio: Franc Zadavec)
(također u: *Osnutki*, CZ, Ljubljana 1974, str. 288-296.
- 1971.
- 34 RU[PEL], Sl[avko], Roman o slovenskem kmečkem človeku, *Primorski dnevnik*, 11. VII. 1971, št. 159, str. 5.
- 1973.
- 35 BOHANEC, Franček, Potrčevi kmetje, u: Ivan Potrč, *Na verne duše*, Partizanska knjiga, Ljubljana, Spektar, Zagreb; Založništvo tržaškega tiska, 1973, str. 235-238.
- 1974.
- 36 BOHANEC, Franček, Potrčevi seljaci, u: Ivan Potrč, *Na selu*. Preveo: Branimir Žganjer, Partizanska knjiga, Ljubljana i Spektar, Zagreb, 1974, str. 233-236.
- 37 MARKOVIĆ, Milivoje, Ljudi i njihove strasti (Fragmenti o prozi Ivana Potrča), *Izraz*, XVIII/1974, knj. XXXVI, br. 7, str. 84-100.
- 1976.
- 38 CESAR, Ivan, Kompozicijsko ustrojstvo romana »Na kmetih« Ivana Potrča i poratni socijalni i socijalistički realizam u Sloveniji, *Umjetnost riječi*, XX/1976, br. 2, str. 169-186.
- 1977.
- 39 BENHART, František, Bralnica 77, *Sodobnost*, XXV/1977, št. 5, str. 537-538.
- 1979.
- 40 VURNIK, France, Zboganje z življenjem. Ob romanu Ivana Potrča Na kmetih, u: Ivan Potrč, *Na kmetih*, MK, Ljubljana, 1979, str. 318-323.
- 1982.
- 41 KRŽIŠNIK, Erika, Ivan Potrč: Na kmetih, *Mladina*, 18. III. 1982, št. 11, str. 14-15.
- 42 POGAČNIK, Jože, Ivan Potrč, Na selu, u: »100 romana književnosti jugoslavenskih naroda, Zagreb 1982, str. 365-366.

1983.

43 BOHANEČ, Franček, Željni življenja, u: Ivan Potrč, *Izabrano delo*. Tretja knjiga. Grudje, DZS, Ljubljana 1983, str. 483-502.

1985

44 POTRČ, Ivan, Neobjavljeni Uvod k romanu *Na kmetih* (1954), *Obzornik* 85, 1985, št. 2, str. 98-99.

Ante Murn: THE LOST HERO IN POTRČ'S NOVEL NA KMETIH

S u m m a r y

Potrč introduced certain specific peculiarities into the theme of the socialization of the village: a passionate/sensual craving for women and, in no less manner, passion and hunger for land. Namely, Južek Hedl, the hero of the novel *Na kmetih (In the country)*, 1954) is plagued by traumas. Between him and society, which is given only in outlines, life swarms with all of its snares and new (postwar) challenges which he fails to comprehend and understand, living as he does in a world of spiritual emptiness, hopelessness and primitivism. This world shines with only two lights: woman and earth, the basic levers of life and its only sense.

Within this restricted space, the hero's disintegration is underlined by all-pervading fear and greed. Plunging into apart of life's challenges, he in reality loses all: ancestral property, Tunika's pure love, the earth beneath him and his freedom. The sacrifice is great, the loss irretrievable but the future is nevertheless still there.